

Wójcik, Zbigniew J.

25-lecie Wydawnictw Geologicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/r1, 211-213

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przewodniczący Komisji — prof. Antoni Żabko-Potopowicz — zapoznał zebranych z nowym składem Rady Naukowej Muzeum Leśnictwa w Gołuchowie i z uchwałą Kolegium Lasów Państwowych z 30 III 1978 r. dotyczącą Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie. Zast. przewodniczącego Komisji — prof. Józef Broda — przedstawił sprawozdanie ze stanu prac przygotowawczych i adaptacyjnych w Ośrodku Kultury Leśnej i w budynkach przeznaczonych na samo Muzeum.

Na podstawie tych dokumentów rozwinęła się dyskusja nad pozycją Muzeum Leśnictwa w ramach Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie. Zebrani opowiedzieli się za samoistnością Muzeum. Stwierdzono następnie, że Muzeum Leśnictwa w Gołuchowie powinno być jednostką centralną, koordynującą działalność innych placówek związanych z muzealnictwem leśnym (np. muzea regionalne). Postanowiono opracować koncepcję dotyczącą roli Muzeum Leśnictwa i przedstawić ją na zebraniu Prezydium Rady Naukowej Muzeum, a następnie sporządzić odpowiedni memoriał skierowany do Naczelnej Dyrekcji Lasów Państwowych. W związku z tym powołano czteroosobowy zespół do jego opracowania.

Zespół ten zajmie się również przygotowaniem wystąpienia PTL do Naczelnej Dyrekcji Lasów Państwowych w sprawie materiałów archiwalnych przechowywanych w jednostkach terenowych Lasów Państwowych. Wobec braku miejsca w archiwach państwowych powinno znaleźć się w Muzeum Leśnictwa miejsce na archiwum leśnictwa i przemysłu drzewnego, do którego byłyby przekazywane materiały archiwalne zgromadzone w nadleśnictwach.

W części odczytowej zebrania prof. J. Broda wygłosił referat pt.: *Dwadzieścia lat działalności Komisji Historii Leśnictwa Polskiego Towarzystwa Leśnego*. Referent m. in. podkreślił wielkie zasługi przewodniczącego Komisji Historii Leśnictwa — prof. Antoniego Żabko-Potopowicza — w inicjowaniu i realizacji wszelkich zamierzeń, podejmowanych w okresie 20-letniej działalności Komisji.

Prezes Polskiego Towarzystwa Leśnego — prof. Franciszek Krzysik — złożył podziękowanie za owocną pracę najbardziej aktywnej Komisji PTL. Na zakończenie prof. F. Krzysik wysunął wobec Komisji postulat utworzenia w Bibliotece PTL kolekcji starodruków dotyczących lasów i gospodarki leśnej.

Zofia Szymanowska
(Warszawa)

25-LECIE WYDAWNICTW GEOLOGICZNYCH

W 1953 r. Centralny Urząd Geologii powołał Wydawnictwa Geologiczne jako wyspecjalizowaną placówkę edytorską. Kontynuowała ona bardzo skromną działalność wydawniczą prowadzoną przez Państwowy Instytut Geologiczny od okresu międzywojennego. Wkrótce nowa oficyna stała się główną placówką, drukującą publikacje zarówno państwowej służby geologicznej, jak i różnych instytucji badawczych oraz niektórych uczelni.

W pierwszym okresie swej działalności Wydawnictwa Geologiczne, z inicjatywy ówczesnego prezesa CUG — prof. A. Bolewskiego, podjęły akcję na rzecz upowszechnienia klasyki geologicznej. W latach 1953—1955 znalazło to wyraz m. in. w wydaniu fotooffsetowym *Ziemiorodztwa Karpatów i innych gór i równin Polski* Stanisława Staszica, w przedruku zeszytu S. Zarecznego z *Atlasu geologicznego Galicji* — stanowiącego opis okolic Chrzanowa, a także artykułów geologicznych z pierwszych czterech tomów „Pamiętnika Fizjograficznego” z lat 1882—1884 oraz „Chemika Polskiego” z lat 1906—1908. Była to akcja o poważnym znaczeniu. Wystarczy powiedzieć, że wznowienie opracowania S. Zarecznego stanowiło cenną po-

moc dla studentów uczących się geologii. Wadą przedsięwzięcia było to, że opracowania te nie zostały opublikowane z odpowiednim komentarzem historycznym¹.

W latach późniejszych drukowane były w Wydawnictwach Geologicznych m. in. tomy „Prac Muzeum Ziemi” z zakresu historii nauk geologicznych. Wprawdzie były to tomy wykonane na zlecenie PAN, ale wkład redaktorów — a zwłaszcza mgr T. Burakowskiego — był niekiedy bardzo poważny. W 1972 r. wydano streszczenia referatów na radziecko-polskie sympozjum historyczne z zakresu nauk geologicznych i geograficznych.

Szczególne zasługi w zakresie upowszechniania problematyki z zakresu historii nauk o Ziemi ma zespół redagujący „Przegląd Geologiczny” — miesięcznik wydawany od 1953 r. przez Wydawnictwa Geologiczne. Redakcja tego czasopisma (prof. E. Rühle, mgr B. Barej, mgr H. Rochmińska i mgr M. Wolska) wykazuje wielkie zainteresowanie dotychczasowymi osiągnięciami polskich i obcych geologów. Wystarczy powiedzieć, że niemal każda poważniejsza rocznica została odnotowana artykułem specjalnie zamówionym. Tak samo odnotowane są wszystkie poważniejsze krajowe i zagraniczne imprezy — poświęcone dziejom nauk o Ziemi. Na łamach „Przeglądu Geologicznego” wydrukowano np. sporo artykułów o wielostronnej działalności Stanisława Staszica, Aleksandra Czekanowskiego, Feliksa Drzewińskiego, Aleksandra v. Humboldta, Karola Bohdanowicza, Juliana Tokarskiego i wielu innych. Biografie uczonych, podobnie jak i analizy ich osiągnięć badawczych, są niejednokrotnie jedynymi szerszymi opracowaniami tego typu w polskiej literaturze geologicznej. Bardzo poważną pozycję wśród artykułów stanowią ponadto opracowania poświęcone dziejom różnych instytucji specjalistycznych, a zwłaszcza różnym uczelniom, instytutom naukowo-badawczym, muzeom itp.²

Osiągnięcia „Przeglądu Geologicznego” w propagowaniu dziejów nauki w ostatnim 25-leciu mogą być przykładem właściwej pracy dla redakcji specjalistycznych periodyków przyrodniczych i humanistycznych.

W nawiązaniu do 25-ej rocznicy powołania Wydawnictw Geologicznych w dniu 12 V 1978 r. zorganizowano w Sali im. J. Morozowicza w Instytucie Geologicznym w Warszawie uroczyste spotkanie. Przedstawiono na nim osiągnięcia Wydawnictw w zakresie kartografii geologicznej. W związku z tym dyr. Instytutu Geologicznego — prof. J. Malinowski — nakreślił proces twórczy powstawania map geologicznych, a mgr Barbara Betlewicz omówiła wkład redakcji Wydawnictwa do opracowania tych map. Zabierali także głos dyr. F. Szejgis oraz współtwórcy bądź współpracownicy Wydawnictw: prof. A. Bolewski, prof. E. Rühle i prof. K. Maślankiewicz. Ukazali oni dzieje i ważniejsze osiągnięcia placówki.

Ozdobą uroczystości były dwie wystawy. Pierwsza z nich stanowiła pokaz publikacji wydanych przez oficynę w ciągu 25 lat. Wśród publikacji znalazły się monografie naukowe, podręczniki akademickie i szkolne, literatura popularno-naukowa, czasopisma i serie wydawnicze (m. in. „Prace Muzeum Ziemi”). Pod popiersiem S. Staszica wyłożono egzemplarz wydania fotooffsetowego *Ziemiorodztwa Karpatów*.

Druga wystawa poświęcona została mapom geologicznym. Przedstawiono zaledwie część dorobku twórczego pracowników Instytutu Geologicznego. Wystawiono także materiały ukazujące poszczególne etapy pracy geologa w terenie oraz prace edytora nad ostatecznym przygotowaniem mapy do druku.

¹ W recenzji nowego wydania *Ziemiorodztwa Karpatów* — zamieszczonej w 1956 r. w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” (nr 3) K. Maślankiewicz podkreślił niedostatki warsztatowe edycji fotooffsetowej.

² Publikowane w „Przeglądzie Geologicznym” opracowania historyczne są odnotowywane w bieżącej bibliografii z zakresu historii nauki i techniki zamieszczonej systematycznie we wkładach bibliograficznych „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

Wreszcie podkreślić wypada, że na jubileusz wydano specjalny — trzechsetny — numer „Przeglądu Geologicznego”, w którym zamieszczono m. in. następujące artykuły: A. Bolewski i E. Rühle — *Na rocznicę Wydawnictw Geologicznych*, J. Malinowski — *Wydawnictwa Geologiczne w propagowaniu osiągnięć Instytutu Geologicznego*, F. Szejgis — *XXV lat działalności Wydawnictw Geologicznych*, A. Bolewski — *«Przegląd Geologiczny» czynnikiem rozwoju geologii polskiej*, E. Passendorfer — *XXV lat pracy redaktora naczelnego Wydawnictw Geologicznych* i inne.

Dodać należy, że w ramach uroczystości rocznicowych odbyło się posiedzenie Rady Programowej Wydawnictw Geologicznych. Poruszono na nim m. in. sprawę konieczności szerszego upowszechniania dotychczasowych osiągnięć polskich geologów zarówno w kraju, jak i za granicą. Postulowano konieczność szybkiego wydania zarysu historii nauk geologicznych w Polsce oraz słownika biograficznego geologów polskich i obcych w Polsce pracujących. O takie dzieła od lat zabiega redakcja „Przeglądu Geologicznego”, która systematycznie kompletuje np. niezbędny materiał ikonograficzny. Są autorzy, którzy dzieło takie mogą napisać stosunkowo szybko. Jest więc nadzieja, że — mimo trudności technicznych — powstanie ono w najbliższym czasie.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

WYSTAWY BIOGRAFICZNE MUZEUM ZIEMI PAN W WARSZAWIE

Mimo ciężkich warunków pracy, Dział Historii Nauk Geologicznych i Archiwum Muzeum Ziemi systematycznie organizuje wystawy z zakresu historii nauki oparte w dużym stopniu na zbiorach archiwalnych. Pierwszą wystawę tego typu przygotowano w 1977 r. w związku z uroczystościami staszycowskimi. W 1978 r. — po wystawie poświęconej Romanowi Kozłowskiemu¹ — otworzono w kolejności ekspozycje o Mieczysławie Limanowskim (1876—1948) i Antonim Bolesławie Dobrowolskim (1872—1954).

Wystawę — poświęconą Mieczysławowi Limanowskiemu — otwarto w maju 1978 r. Dobór eksponatów obrazował głównie twórczość wybitnego badacza budowy geologicznej Tatr i innych gór Europy oraz jego działalność pedagogiczną jako profesora geografii na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie i Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Przedstawiono m. in. dane dotyczące działalności ojca geologa — Bolesława Limanowskiego (w tym jego książki o Staszcu i Kołłątaju), publikacje związane z narodzinami nowoczesnej myśli tektonicznej w zastosowaniu do Tatr, Alp, Gór Dynarskich, gór na Sycylii itp. Zobrazowano wkład Limanowskiego do badań najmłodszych serii geologicznych Nizy Polskiego i Wileńszczyzny. Wiele miejsca poświęcono działalności Limanowskiego na polu popularyzacji nauk geologicznych i geograficznych (zwłaszcza publikacje popularyzujące budowę geologiczną Tatr). Wystawiono także eksponaty, dotyczące literackiej i teatralnej działalności wybitnego geologa, zwracając uwagę zwłaszcza na jego działalność w zespole „Reduty”.

Wystawę — poświęconą Limanowskiemu — organizowała Janina Górską przy współudziale Julii Marosz i niżej podpisanego. Złożyły się na nią przeważnie materiały pochodzące z archiwum prywatnego J. Marosz. Wśród nich zwracał uwagę rękopis opracowania pt. *Jak powstały Tatry?*

W końcu października 1978 r., nawiązując do III Polsko-Radzieckiego Sympozjum z zakresu historii nauk geologicznych i geograficznych pt. *Dzieje polskich*,

¹ Ekspozycja wyzyskiwała w poważnym stopniu zbiory stanowiące własność wybitnego paleontologa.